

ערים ועיניים | רוני ברות

"אם קיימת תופת, הריהי כבר כאן, זו התופת בה אנו חיים יום-יום, זו שאנו יוצרים בהיותנו יחד. קיימות שתי דרכים להימלט מן הסבל. האחת קלה לרבים: לקבל את התופת כפי שהיא ולהיעשות חלק ממנה, עד כדי כך שאין מבחינים בה עוד. השנייה קשה והרת-סכנות יותר: חפש ודע לזהות מי ומה בתוככי התופת אינם תופת, את אלה הבא לידי המשך, הענק להם מרחב מחיה." איטאלו קאלווינו, הערים הסמויות מעין, 1972

בערים ועיניים, מציגה הציירת רוני ברות סדרת דיוקנאות עיר, אוסף של שירה חזותית. הציורים מאתגרים אותנו להבחין בנסתר ובדומם ולחפש בו משמעות או תשובה שקיומה לא מובטח. נופי עיר אלו נראים זרים ומוכרים בו-זמנית, אמיתיים ומדומיינים. עצי דקל וסירות דייג, כסמלים קלאסיים של עיר הנמל הים-תיכונית, שולחים אותנו אל יפו של נחום גוטמן, או ראובן רובין, אך בה בעת מזכירים לנו גם את אשקלון, ביירות ועזה.

בספרו הסוריאטליסטי של איטאלו קאלווינו, 'הערים הסמויות מעין', מתאר מרקו פולו את הערים השונות והמשונות שפגש במסעו אל המזרח. ערים אלו, המקובצות בסוגות תמטיות - 'ערים וזיכרון', 'ערים ושמיים', 'ערים ועיניים', הן ישויות אדריכליות המשקפות ומגשימות את תמצית דמות תושביהן. קאלווינו, בתיאור תהליך כתיבת הספר שחזר: "מה שהתגלה היה סוג של יומן שהתמקד מקרוב במצבי הרוח ובמחשבותיי: הכל הומר והפך בסופו של דבר לדימויים של ערים - הספרים שקראתי, תערוכות האמנות שביקרתי בהן, שיחות עם חברים."

כך גם בחוויית היצירה של ברות - עזה, נוכחת-נפקדת מתמדת בשיח ובתודעה, דוחקת בה להעלות את דמות היעדרה על הבה. ייצוגה החזותי של העיר, בלתי נתפס במידה ואינו מצונזר, רודף ומניע את תהליך הציור. הערים, ריקות מאדם כמעט, מהדהדות ומלאות באווירה הטראגית של ימינו: חיים שנקטעו, חלומות שנופצו, חוסר הוודאות המצמית מול מציאות שעוותה לעד. כל אחת מהעבודות דוחקת בצופים לנסות ולפצח את התעלומה שבה, לדלות מתוך הרמזים המעטים את החסר בסיפור המדומיין.

ברות נוברת בגלוי מול הנסתר, חוקרת את הבנוי מול ההרוס ומציעה לנו לבחון כיצד החברה משקפת ומעצבת את המרחבים בהם אנו חיים. כאשר נשאל מרקו פולו מדוע תיאר כל עיר במסעו למעט עיר מולדתו, ונציה, שאת שמה לא הזכיר, ענה: "בכל פעם שאני מתאר עיר, אני אומר משהו על ונציה". כך התערוכה הופכת למרחב בו הזיכרון והדמיון מתנגשים, בו עולות שאלות על מה תפקידנו ומה חלקנו בעיצוב הנרטיב של המציאות.

אוצר | יובל אוריון